

«УКРАЇНА» ЯК НОМІНАТИВНА ДОМІНАНТА У НАЗВАХ ЧАСОПИСІВ 1917 р. УКРАЇНСЬКОЮ ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Василь Габор

*старший науковий співробітник відділу наукових досліджень
української періодики Науково-дослідного інституту пресознавства
ЛННБ України ім. В. Стефаника, канд. філол. наук*

Вперше проаналізовано використання слова «Україна» як номінативної домінанти у назвах часописів 1917 р. українською та іноземними мовами, висвітлено основне тематичне спрямування означеної преси у рік української революції.

Ключові слова: *українська преса, «Україна» як номінативна домінанта, українська революція, україномовні видання, українські інішомовні видання, національно-територіальна автономія, самостійна Україна.*

A usage of the lexeme «Ukraine» as nominative dominant in the titles of the press publications during 1917 in Ukrainian and foreign languages has been analyzed for the first time. The main thematic direction of the stated press in the year of the Ukrainian Revolution has been illuminated.

Keywords: *the Ukrainian press, Ukraine as nominative dominant, the Ukrainian Revolution, the Ukrainian-language periodical editions, the Ukrainian foreign-language periodicals, national and territorial autonomy, independent Ukraine.*

Впервые проанализировано использование слова «Украина» как номинативной доминанты в названиях журналов 1917 г. на украинском и иностранных языках, освещено основное тематическое направление указанной прессы в год украинской революции.

Ключевые слова: *украинская преса, «Украина» как номинативная доминанта, украинская революция, украиноязычные издания, украинские иноязычные издания, национально-территориальная автономия, самостоятельная Украина.*

В українській революції 1917 р. важливу роль відіграла національна преса, кількісний та якісний рівень якої суттєво зріс порівняно з попередніми роками саме у рік революції. Як засвідчує

четвертий том історико-бібліографічного дослідження «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» [10] та підготовлений до друку науковими співробітниками Науково-дослідного інституту пресознавства п'ятий том цього дослідження, у 1911–1916 рр. в Україні та світі виходило 210 українських пресодруків, а в 1917 р. засновано понад 240 нових органів національного спрямування. Серед цього пресового моря справжнім феноменом було те, як слово «Україна» як номінативна домінанта використовувалося у назвах часописів 1917 р. українською та іноземними мовами, пропагувало ідею української самостійності та відображало діяльність Української Центральної Ради та Генерального Секретаріату Української Народної Республіки на етнічних землях, в центральних і східних регіонах Росії, Європі та Америці. В журналістикознавстві це питання малодосліджене, тому є актуальним і дає можливість глибше осмислити вплив української преси на національно-визвольний рух та українську революцію 1917 р.

У коло наших наукових зацікавлень ввійшли також ті періодичні видання, назви яких були утворені від слова «Україна» українською та іноземними мовами, себто виступали прикметниками та іменниками, у т. ч. і як аббревіатури чи скорочення, або ж були офіційними друкованими органами, зокрема Української Центральної Ради, Української Народної Республіки тощо.

Щоб краще зрозуміти означений феномен, на нашу думку, доцільно проаналізувати динаміку зростання українських видань з номінативною домінантою «Україна» у назвах газет і журналів, принаймні, за п'ять-шість років до української революції, себто в 1911–1916 роках, і в 1917-му році.

У 1911–1916 рр. в Україні і за її межами виходило 28 періодичних видань, у назвах яких було слово «Україна» як номінативна домінанта та утворені від нього прикметники. Аналіз динаміки їхнього росту засвідчує сталу тенденцію: у 1911–1914 рр. та 1916 р. у світ виходило два-три видання, і тільки в 1915 р. — 11 часописів.

З 28 періодичних видань 1911–1916 рр. україномовних було 18 (у 1911 р. — 2, у 1912 р. — 3, у 1913 р. — 2, у 1914 р. — 3, у 1915 р. — 6, у 1916 р. — 2), іншомовних — 11 (у 1912 р. — 2, обидва російською, у 1914 р. — 3, всі німецькою, у 1915 р. — 5: по

2 — французькою і німецькою, 1 — англійською, а в 1916 р. — 1 угорською мовами).

Із заснованих у 1911–1916 рр. періодичних видань у 1917 р. продовжувало виходити лише 11 часописів, з них україномовних — 4, іншомовних — 7.

У рік революції в Україні та світі засновано 44 періодичні видання українською та іноземними мовами, у назвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники. Разом з 11 часописами, заснованими 1911–1916 рр., їхня кількість становила 55 назв. Фактично, у назвах майже кожного п'ятого періодичного видання за 1917 р. номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники й іменники.

Ця кількість суттєво зросла б, якби в полі наших наукових зацікавлень були також підназви періодичних видань, у яких номінативною домінантою були слова «Україна» та утворені від нього прикметники. А таких видань в 1917 р. виходило аж 40, тож разом з 55-ма їхня кількість становила б 95 назв, фактично, кожне 2–3-тє видання національного спрямування означувало свою українськість у назвах та підназвах. А в цей період надзвичайно інтенсивно виходили урядові часописи, друковані органи різних партій, українських громад, військових організацій: «Боротьба» (Київ, 1917–1920) — орган Центрального комітету Української партії соціалістів-революціонерів (боротьбистів), «Інтернаціоналіст» (Воронеж, 1917) — орган Окружного комітету Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), «Вільна Спілка» (Київ, 1917) — орган Української партії соціалістів-федералістів, «Вільне Життя» (Тифліс, 1917) — видання Української громади у Тифлісі, «Громада» (Сухумь, 1917) — орган Сухумської Української громади, «Військовий Вісник» (Київ, 1917) — орган Генерального Секретарства військових справ Української Народної Республіки, «Вільна Думка» (Бердичів, 1917–1918) — вісник Української військової ради Південно-Західного фронту, «Громадська Думка» (Весляр, 1917–1918) — часопис полонених українців у Веслярі та багато ін.

Як не дивно, але значно більше періодичних видань, у підназвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені

від нього прикметники, виходило в 1911–1916 рр. Як засвідчує четвертий том історико-бібліографічного дослідження «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.», їх нараховувалося аж 48.

Однак докладніше проаналізуємо назви періодичних видань з номінативною домінантою «Україна» та утворені від цього слова прикметники та іменники, які домінували в 1917 р.

У цей період з номінативною домінантою «Україна», «L'Ukraine», «The Ukraine», «Україна = Ukraine», «Ukránia» виходило шість періодичних видань, а саме: «Україна» (Київ, 1914, 1917–1918, 1924–1930, 1932), «Україна», ([Яси], 1917), «Україна = Ukraine» (Чикаго, 1917–1920), «L'Ukraine» (Лозанна, 1915–1921), «The Ukraine» (Лозанна, 1915–1920 [?]), «Ukránia» (Будапешт, 1916–1917).

Зі словом «Україна», «України» («der Ukraina») як номінативною домінантою наприкінці назви періодичного видання виходило шість часописів: «Вільна Україна» (Умань, 1917), «Голос України» (Омськ, 1917), «Сонце України» (Москва, 1917), «Хвиля України» (Хабаровськ, 1917), «Вістник Союзу Визволення України = (Nachrichtenblatt des Bundes zur befreung der Ukraina)» (Відень, 1914–1917) та «Вістник Генерального Секретаріату України», згодом — «Вістник Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки» (Київ, 1917–1918).

Найбільше періодичних видань, аж 29, виходило з прикметником «Українська», «Украинская», «Українське», «Ukrainiense», «Ukrainien», «Український», «Українських», «Українські», «Ukrainische», «Ukrainisches», «Українського», «des ukrainischen», «Української» та «Украинской».

Назви значної частини означених періодичних видань розпочиналися прикметником, утвореним від номінативної домінанти «Україна», а саме: «Українська Військова Справа» (Київ, 1917), «Українська Республіка» (Київ, 1917), «Українська справа на Амурі» (Благовіщанськ на Амурі, 1917), «Украинская Жизнь» (Москва, 1912–1917), «Українське Пасічництво» (Київ, Львів, Здолбунів, Луцьк, Рівне, 1917–1918, 1922, 1924–1930), «Українське Слово» (Львів, 1915–1918), «Українське Слово» (Одеса, 1917), «Український Агроном» (Київ, 1917), «Український Виборець» (Одеса, 1917),

«Український Голос» (Валк [Естонія], Псков 1917), «Український Голос» (Омськ, 1917–1918), «Українські Вісті Закавказу» (Тифліс, 1917), «Ukrainische Nachrischten» [«Українські Новини»] (Відень, 1914–1917) та «Ukrainisches Korrespondenzblatt» [«Український Інформаційний Листок»], згодом — «Ukrainische Korrespondenz» [«Українська Кореспонденція»] (Відень, 1914–1918).

Однак більшість періодичних видань, назви яких утворені від номінативної домінанти «Україна», містили прикметники всередині заголовка: «Вільна Українська Школа» (Київ, 1917–1920), «Вістник Українського Військового Генерального Комітету» (Київ, 1917), «Вісти Українського Військового З'їзду Кавказького Фронту» (Трапезунд, 1917), «Вісти Українського Клуба в м. Харбіні» (Харбін, 1917), «Вісти Українського Православного Церковного Собору» (Київ, 1917), «Вістник Товариства “Українська Хата” в Херсоні» (Херсон, 1917), «Вісти Єлисаветської Української Громади» (Єлисаветград на Херсонщині, 1917), «Вісти з Української громади у місті Трапезонді» (Трапезунд, 1917), «Вісти з Української Краєвої Ради Закавказу» (Трапезунд, 1917), «Вісти Української Селянської Спілки» (Київ, 1917), «Бюллетень Украинской Рады Военныхъ и Рабочихъ Депутатовъ гор. Севастополя» (Севастополь, 1917–1918), «Bureau Ukrainien en Suisse» [«Українське Бюро в Швейцарії»] (Лозанна, 1917–1918), «La Revue Ukrainienne» [«Українське Ревю»] (Лозанна, 1915, 1917), «Meldunden des Pressbüros der Ukrainischen Parlamentarischen Vertretung Oesterreichs» [«Повідомлення Пресового бюро Українського Парламентського Представництва у Австрії»] (Відень, 1917) та «Вісти по справах виборів до Українських Установчих Зборів Полтавської окружної комісії» (Полтава, 1917).

З іменником «Українець», «des Ukrainischen» (українців) у 1917 р. виходили три періодичні видання: «Українець на Зеленому Клині» (Владивосток, 1917–1920), «Українець на Сибіру» (Омськ, 1917) та «Nachrichten des Ukrainischen in Oesterreich» [«Новини Українців у Австрії»] (Відень, 1917).

Окремо зазначимо, що в рік української революції вісім пресових органів у заголовках містили офіційні назви: Українська Центральна Рада та Українська Народна Республіка (УНР та радянська). Крім уже згаданого «Вістника Генерального Секретаріату

України» (згодом — «Вістник Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки») (Київ, 1917–1918), виходили «Вісти з Української Центральної Ради у Києві» (Київ, 1917), «Вістник Генерального Секретаріату військових справ Української Народної Республіки» (Київ, 1917), «Вісти Головної Комісії по справах виборів до Установчих зборів Української Народної Республіки» (Київ, 1917–1918), «Вістник Волинського Губерніяльного Комісара Генерального Секретаріату Української Народної Республіки» (згодом — «Вістник Волинського Губерніяльного Комісара» ([Житомир]), 1917–1918, 1920), «Вістник Секретаріата Херсонщини Української Народньої Республіки» (згодом — «Вістник Комісаріата Херсонщини Української Народньої Республіки») (Херсон, 1917–1918), «Извѣстій Подольской Окружной по дѣлам о выборахъ въ Учредительное Собрание Комиссии» (згодом — «Вісти Подільської Окружної Комісії по Справах виборів до Установчих Зборів Української Народньої Республіки») (Вінниця, 1917) та радянські видання — «Вістник Української Народної Республіки» (Харків, Київ, Катеринослав, Полтава, Таганрог, 1917–1918) та «Вѣстник Украинской Народной Республики» (Харків, Київ, Полтава, Катеринослав, Таганрог, 1917–1918).

Цього ж 1917 р. виходили три часописи, в назвах яких було слово «Всеукраїнського» («Всеукраинскаго»), а також скорочення та аббревіатура від номінативної домінанти «Україна», а саме «Україн.» — українського, «УСС» — Українські Січові Стрільці, як-от: «Вістник I Всеукраїнського агрономично-економічного з'їзду = Вѣстник I Всеукраинскаго Агрономическо-Экономическаго Създа» (Київ, 1917), «Вісти Українзапкомітету» (Мінськ, 1917) та «УСС» (Кіш Українського Січового Війська (Кіш Українського Січового Війська (1916–1917, чис. 3), Кіш У. С. В. (1917, чис. 4/5); Відень (1917 чис. 6/7), 1916–1917).

Надзвичайно широкою була й географія періодичних видань, у назвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники й іменники. Вона охоплювала всю Україну, центральні і далекосхідні регіони Росії, європейські країни — Австрію, Білорусію, Естонію, Німеччину, Румунію, Туреччину, Швейцарію, Угорщину, одну з країн Закавказзя — Грузію,

а також Китай та Америку. Так, по одному часопису виходило у Білорусії, Грузії, Естонії, Румунії, Угорщині, Америці та Китаї, три — в Туреччині, чотири — у Швейцарії, шість — в Австрії, 11 — у Росії, а в Україні — 20. Зазначимо, що декілька часописів виходили спочатку в одній, а згодом в іншій країні, зокрема в Україні та Австрії («УСС», 1916–1917), в Україні та Росії («Вестник Украинской Народной Республики», 1917–1918) та «Вістник Української Народної Республіки», 1917–1918), в Естонії і Росії («Український Голос» (Валк [Естонія], Псков 1917).

Додамо також, що деякі видання, зокрема урядові, галузеві та стрілецькі, часто змінювали місця видання, скажімо «Вістник Української Народної Республіки» (1917–1918) та «Вѣстник Украинской Народной Республики» (1917–1918) виходили у Харкові, Києві, Катеринославі, Полтаві, Таганрозі, «Українське Пасічництво» (1917–1918, 1922, 1924–1930) — у Києві, Львові, Здолбунові, Луцьку та Рівному, а «Український Самохотник» — у таких населених пунктах: Камінка [біля м. Сколе], Майдан, Гнильне, Свистильники та Кіш У. С. В. у 1915–1916 рр., «Вістник Пресової Квартири Українських Січових Стрільців» — Кіш Українського Січового Війська [с. Свистильники Рогатинського повіту; с. Потік поблизу Рогатина] у 1916 р. та ін. Отож географія міст виходу періодичних видань з номінативною домінантою слова «Україна» та утворених від нього прикметниками та іменниками була такою: по одному часопису виходило у Благовіщанську на Амурі, Будапешті, Валку, Владивостоці, Гнильному, Житомирі, Здолбунові, Єлисаветграді на Херсонщині (нині — Кропивницький), Камінці [біля м. Сколе], Коломиї, Луцьку, Майдані, Миргороді, Мінськ, с. Потік поблизу Рогатина, Пскові, Рівному, С.-Петербурзі, Свистильниках, Севастополі, Станіславові, Тернополі, Тифлісі (Тбілісі), Умані, Хабаровську, Харбіні, Чернівцях, Чикаго, [Ясах], по два — у Катеринославі, Одесі, Таганрозі, Трапезунді, Херсоні, по три — у Лозанні, Москві, Омську та Полтаві, по чотири — у Львові та Харкові, сім — у Відні, а 17 — у Києві.

Надзвичайно цікавим є мовний аспект періодичних видань 1917 р. з номінативною домінантою «Україна» та утвореними від цього слова прикметниками та іменниками. Якщо із заснованих

у 1911–1916 рр. українських періодичних видань, які продовжували виходити в 1917 р., було тільки чотири україномовних і сім іншомовних, то в рік української революції створено аж 38 україномовних і чотири іншомовних видань, отож разом виходило 42 україномовних і 11 іншомовних видань, а два часописи були двомовними (російською та українською), зокрема «Бюллетень Украинской Рады Военныхъ и Рабочихъ Депутатовъ гор. Севастополя» (Севастополь, 1917–1918) та «Вістник I Всеукраїнського агрономично-економічного з'їзду = Вѣстник I Всеукраинскаго Агрономическо-Экономическаго Съѣзда» (Київ, 1917).

Якщо порівнювати кількість українських іншомовних видань, заснованих у 1911–1916 рр. і які продовжували виходити в 1917 р. (сім часописів) із новозаснованими у рік української революції (чотири часописи), то бачимо тенденцію щодо їхнього зменшення як у кількісному, так і в мовному аспектах. Із продовжуваних семи українських іншомовних видань виходило по одному — англійською, російською й угорською мовами, по два — німецькою і французькою, то із заснованих в 1917 р. виходило по одному — російською та французькою мовами і два — німецькою.

Отож можемо зробити висновок, що в рік української революції українські газетярі та видавці активно використовували у назвах пресових органів слово «Україна» як номінативну домінанту та творили від нього різноманітні прикметники й іменники, а кількість україномовних видань порівняно з 1911–1916 рр. збільшилася із 18 до 44.

Ці статистичні дані яскраво засвідчують не лише стрімкий ріст української преси як у кількісному, так і якісному вимірі, і велике зацікавлення українським питанням та Україною в європейських країнах, центральних і східних регіонах Росії та в Америці, а й те, що мовою української революції була українська, а її серцем — Київ.

Цікавими видаються нам також класифікація зазначених періодичних видань за тематичним спрямуванням та аналіз їхньої періодичності як показника затребуваності, що допомогло б відобразити їхній вплив на українську революцію. Однак, дотримуючись класифікації галицької преси міжвоєнного періоду, яку

запропонувала в своїй монографії професор Л. Сніцарчук, а вона виокремила дев'ять тематичних груп газет і журналів, а саме: універсальні, громадсько-політичні, культурологічні, наукові, релігійно-виховні, господарсько-кооперативні, фахові, спеціалізовані та спортивні часописи [9, с. 156], вважаємо недоцільним згрупувати за тематикою лише частину української преси 1917 р., у назвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники та іменники, бо подібне тематичне згрупування та аналіз періодичності як показника затребуваності будуть неповними і не відображатимуть об'єктивної картини про всю пресу означеного періоду.

Однак вважаємо за доцільне коротко охарактеризувати основне тематичне спрямування українських видань 1917 р., у назвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники та іменники.

Передовсім виділимо декілька груп часописів, які відіграли в українській революції ключову роль, а саме: 1) офіційні друковані органи Української Центральної Ради й Української Народної Республіки; 2) наукові й науково-популярні видання українською й іноземними мовами; 3) суспільно-політичні.

Ретроспективний аналіз тематики доречно розпочати саме з другої групи, адже більшість з них заснована в 1911–1916 рр. і продовжувала виходити в 1917 р. Серед наукових й науково-популярних видань найвагомішими були науковий журнал українознавства «Україна» (Київ, 1914, 1917–1918, 1924–1930, 1932) та науково-літературний і суспільно-політичний журнал «Украинская Жизнь» (Москва, 1912–1917). Перший часопис у 1917 р. редагував М. Грушевський, а другий — О. Саліковський й С. Петлюра. В обох часописах домінували глибокі наукові розвідки з історії, економіки й літератури України та суспільно-політичного життя.

Основне завдання часопису «Украинская Жизнь», програма якого певною мірою перегукується з програмами українських іншомовних видань, зокрема «L'Ukraine» (Лозанна, 1915–1921), «The Ukraine» (Лозанна, 1915–1920 [?]), «Ukránia» (Будапешт, 1916–1917), редакція вбачала у служінні інтересам українського народу та в ознайомленні російського суспільства з потребами українства,

його культурою, літературою, мистецтвом, наукою і тогочасним станом національного руху [1, с. 447]. Редакції зазначених іншомовних видань також намагалися обстоювати інтереси українського народу та ознайомлювати європейського читача з українським національним рухом та пропагувати ідею самостійної України.

Активно пропагували її й інші українські іншомовні видання суспільно-політичного та інформаційного спрямування, зокрема «Ukrainische Nachrischten» [«Українські Новини»] (Відень, 1914–1917), «Bureau Ukrainien en Suisse» [«Українське Бюро в Швейцарії»] (Лозанна, 1917–1918), «La Revue Ukranienne» [«Українське Ревю»] (Лозанна, 1915, 1917), «Meldunden des Pressbüros der Ukrainischen Parlamentarischen Vertretung Oesterreichs» [«Повідомлення Пресового бюро Українського Парламентського Представництва у Австрії»] (Відень, 1917), «Ukrainisches Korrespondenzblatt» [«Український Інформаційний Листок»], згодом — «Ukrainische Korrespondenz» [«Українська Кореспонденція»] (Відень, 1914–1918).

Дослідниця часопису «Ukrainische Nachrischten» [«Українські Новини»] (Відень, 1914–1917) Надія Кулеша наголошувала на його великому впливі на пропагування українського питання в європейських країнах. Видавав часопис Союз визволення України, який взяв на себе місію представництва інтересів України у Європі та світі. Союз визволення України розгорнув у виданні активну пропагандистську кампанію зі створення образу незалежної і самостійної України [6, с. 452]. В останньому номері часопису (№ 100) опубліковано збірний матеріал під загальною назвою «Unsere Enquete über die ukrainische Frage» [«Наше розслідування українського питання»], який відобразив погляди відомих німецьких учених і політиків на українське питання [6, с. 457].

Основною метою іншого видання Союзу визволення України — ілюстрованого журналу «La Revue Ukranienne» [«Українське Ревю»] (Лозанна, 1915, 1917), як зазначає його дослідниця Надія Кулеша, була «популяризація українського питання, цілісне інформування про українську історію та літературу, оскільки для більшості людей у Європі Україна є невідомою країною. Необхідно, щоб післявоєнна політика центральних європейських держав зважала на вимоги усіх пригноблених народів» [5, с. 465].

У 1917 р. в Швейцарії продовжували виходити часописи «L'Ukraine» (Лозанна, 1915–1921) та «The Ukraine» (Лозанна, 1915–1920 [?]), які широко обговорювали і пропагували на своїх сторінках українське питання. Зокрема, редакція «The Ukraine» обстоювала прагнення українського народу до створення самостійної держави [2, с. 475], а редакція часопису «L'Ukraine» зазначала, що їхнє видання покликано інформувати усіх зацікавлених долею українського народу, але воно не представляє жодної із українських партій, «а своїм завданням бачить роз'яснення іноземцям, погано інформованим про Україну, глибоких і складних процесів, які відбуваються у житті єдиного народу» [4, с. 467].

Аналізуючи публікації українського суспільно-політичного часопису «Ukrainisches Korrespondenzblatt» [«Український Інформаційний Листок»], згодом — «Ukrainische Korrespondenz» [«Українська Кореспонденція»] (Відень, 1914–1918), Надія Кулеша звернула увагу й на те, як редакція, публікуючи огляди європейської преси про Україну, викликані відновленням української державності у 1917 р., висвітлювала перспективи незалежної України на світовій політичній арені [7, с. 459].

Та все ж таки центральну роль в українській революції відіграли офіційні видання Української Центральної Ради й Української Народної Республіки: «Вісти з Української Центральної Ради у Києві» (Київ, 1917), «Вістник Генерального Секретаріату України» (згодом — «Вістник Генерального Секретаріату Української Народної Республіки») (Київ, 1917–1918), «Вістник Генерального Секретаріату військових справ Української Народної Республіки» (Київ, 1917), «Вісти Головної Комісії по справах виборів до Установчих зборів Української Народної Республіки» (Київ, 1917–1918) та ін.

Цю групу суттєво доповнювали й регіональні видання на зразок «Вістника Волинського Губерніяльного Комісара Генерального Секретаріату Української Народної Республіки», згодом — «Вістник Волинського Губерніяльного Комісара» ([Житомир], 1917–1918, 1920), «Вістника Секретаріата Херсонщини Української Народної Республіки» (згодом — «Вістник Комісаріата Херсонщини Української Народної Республіки») (Херсон, 1917–1918), «Извѣстій Подольской Окружной по дѣлам о выборахъ въ

Учредительное Собрание Комиссии) (згодом — «Вісти Подільської Окружної Комісії по Справах виборів до Установчих Зборів Української Народньої Республіки») (Вінниця, 1917), «Вістей по справах виборів до Українських Установчих Зборів Полтавської окружної комісії» (Полтава, 1917) тощо.

Основне спрямування зазначених видань відображають їхні назви. Саме на сторінках цих пресових органів друкувалися всі важливі рішення Української Центральної Ради та Генерального Секретаріату Української Народної Республіки. Так, у «Вістях з Української Центральної Ради у Києві» (Київ, 1917) публікувалися універсали, постанови та звернення загального плану Української Центральної Ради, важливі соціально-політичні та військові рішення й резолюції УЦР й Малої Ради та її комісій; в офіційному органі уряду УНР «Вістнику Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки» (Київ, 1917–1918) — численна кількість законів, постанов, відозв Української Центральної Ради і Генерального Секретаріату; у «Вістнику Генерального Секретаріату військових справ Української Народньої Республіки» — звернення до українських вояків та накази Генерального секретаря військових справ УНР С. Петлюри, відозви Української військової ради тощо.

Багато українських часописів передруковували універсали та інші рішення українського уряду, зокрема і віденський «Вістник Союза Визволення України = (Nachrichtenblatt des Bundes zur Befreiung der Ukraina)» [3, с. 324], московська «Украинская Жизнь» [1, с. 447] та ін.

Ретроспективний аналіз публікацій періодичних видань, у назвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники й іменники, засвідчив, що основною їхньою темою було здобуття Україною незалежності та розбудова Української Народної Республіки. Та якщо в Україні ця тема зазнала певних трансформацій (через національно-територіальну автономію у складі російської федерації до здобуття повної незалежності), то в періодичних виданнях, які виходили в Європі, чітко зазначався тільки один шлях — здобуття незалежності України. До останніх часописів можна зарахувати ті, які видавав Союз визволення України, а саме «Ukrainische Nachrichten» [«Українські Новини»] (Відень, 1914–1917) та «Вістник Союза Визволення

України = (Nachrichtenblatt des Bundes zur befreung der Ukraina)» (Відень, 1914–1917). На думку дослідниці О. Дроздовської, останній часопис засновано «з метою популяризації політичної концепції, розробленої керівниками СБУ. Організація пов’язувала здійснення вікової мрії українського народу — створення самостійної Української держави, від якої залежало “осягнення і утрєвалення європейської рівноваги”» [3, с. 321]. Водночас на його сторінках друкувалися статті, які відображали пошуки нового державного устрою України, зокрема М. Грушевського «Якої автономії і федерації хоче Україна» (1917, чис. 39-41) [3, с. 327].

Більшість періодичних видань, які виходили в Україні, зокрема і «Вістник Т-ва “Українська Хата” у Херсоні», мали на меті відродження української культури та пропагування ідеї національно-територіальної автономії України. Нерідко редакції декларували також позапартійність своїх друкованих органів, зокрема суспільно-політичний часопис «Українська Республіка» (Київ, 1917), який стояв на ґрунті української державності, ставив перед собою завдання «освітлювати по-зможі якнайбільш безсторонньо питання нашої внутрішньої політики, економіки й культури». «Наш орган, — зазначала редакція у програмній статті «Наші завдання», — заступатиме інтереси щирого демократизму і соціалізму, хоч не впрягається в шори партійности. Нашими співробітниками будуть не люде одної якоїсь партії, але члени ріжних партій, котрі стоять за повну емансципацію українського народу, обстоюють повну його суверенність» [8].

А еволюцію поглядів Української Центральної Ради на державний статус України, на думку дослідниці Мар’яни Комариці, наочно засвідчує часопис «Вільна Україна» (Умань, 1917), що почав виходити невдовзі після Лютневої революції 1917 р. Якщо в перших його числах пропагувалася характерна для багатьох тогочасних видань ідея культурної автономії, то згодом він став активно обстоювати незалежність України.

Ще одну групу періодичних видань того часу становлять радянські часописи — «Вістник Української Народної Республіки» (Харків, Київ, Катеринослав, Полтава, Таганрог, 1917–1918) та «Вьстник Украинской Народной Республики» (Харків, Київ,

Катеринослав, Полтава, Таганрог, 1917–1918), які вже своїми назвами викликали непорозуміння в українському суспільстві і були прихованим засобом боротьби більшовиків проти суверенності України.

Навіть ретроспективний аналіз такого невеликого сегмента української преси 1917 р., у назвах яких номінативною домінантою було слово «Україна» та утворені від нього прикметники й іменники українською та іноземними мовами, дає підстави зробити нам такі висновки: 1) саме ці періодичні видання були ключовими в українській революції і як її важлива складова яскраво відображали утворення та будівництво самостійної України — Української Народної Республіки; 2) вони наочно показують розвиток української національної ідеї, яка пройшла шлях від національно-територіальної автономії у складі російської федерації до незалежності; 3) вони засвідчують також стрімкий ріст української преси і велике зацікавлення в європейських країнах українським питанням та Україною, і що мовою української революції була українська мова, а її серцем — Київ; 4) що цей невеликий сегмент української преси охоплює надзвичайно широку географію її виходу: всю Україну, центральні і далекосхідні регіони Росії, європейські країни — Австрію, Білорусію, Естонію, Німеччину, Румунію, Туреччину, Швейцарію, Угорщину та ін., а також Китай і Америку; 4) і найвагомніше — що українське друковане слово було не лише важливим рушієм національної революції, а й суттєво вплинуло на свідомість українського суспільства, завдяки чому і відбулася самостійна Україна.

1. *Габор В.* Украинская Жизнь / *В. Габор* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 447-450.
2. *Габор В.* The Ukraine / *В. Габор* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 474-475.

3. *Дроздовська О.* Вісник Союзу визволення України / *О. Дроздовська* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 320-330.
4. *Кулеша Н.* L'Ukraine / *Н. Кулеша* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 467-472.
5. *Кулеша Н.* La Revue Ukrainienne / *Н. Кулеша* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 463-467.
6. *Кулеша Н.* Ukrainische Nachrichten / *Н. Кулеша* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад. : *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 451-457.
7. *Кулеша Н.* Ukrainisches Korrespondenzblatt / *Н. Кулеша* // Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — С. 457-463.
8. Наші завдання // Українська Республіка. — 1917. — Чис. 1.
9. *Сніцарчук Л.* Українська преса Галичини (1919–1939 pp.) і журналістикознавчий дискурс : монографія / *Лідія Сніцарчук*. — Львів, 2009. — 416 с.
10. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства ; уклад.: *М. В. Галушко, М. М. Романюк* (кер. проекту), *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2014. — Т. 4 : 1911–1916 pp. — 416 с.